Romain Rolland (1866 – 1944): Petr a Lucie (1920)

Struktura zkoušky:
I. Beletristický text:
A. Literární druh a žánr, umělecký směr / tvůrčí skupina, literárněhistorický kontext, údaje o autorovi ve vztahu k dílu;
B. 1. Doba a místo (děje);
2. Hlavní postavy a jejich charakteristika;
3. Námět, témata, hlavní motivy;
4. Zvláštnosti kompozice;
C. Jazykové zvláštnosti a kulturní souvislosti.

Děj trvá od středy večer 30. ledna do Velikého pátku 29. března 1918.

V příští stanici tlačenice. Lidé se s křikem hrnuli do vozu již plného. Vlna lidských těl Petra strhla a nesla s sebou. Nad klenbou podzemní dráhy, tam nahoře v městě, temné výbuchy. Vlak se znovu rozjel. V té chvíli nějaký vyděšený muž, zakrývající si rukama tvář a sestupující k stanici podzemní dráhy, najednou se skutálel se schodů. Lidé ve vlaku ještě zahlédli, jak se mu mezi prsty řine krev... A znovu černá chodba a temnoty.. . Ve voze zděšené výkřiky: „Němci jsou tady!..." V tom všeobecném vzrušení všechna natlačená těla splývala v jeden celek a Petrova dlaň přitom uchopila ruku zlehka se ho dotýkající. A když zdvihl oči, spatřil, že je to Ona.

Petr Aubier bydlil u rodičů nedaleko od clunyjského parčíku. Jeho otec byl soudce; bratr, o šest let starší, šel dobrovolně na vojnu hned na začátku války. Dobrá měšťanská rodina, počestní občané, hodní, srdeční, lidsky cítící lidé, kteří se nikdy neodvážili samostatného myšlení a pravděpodobně ani netušili, že by něco takového bylo možné. Pan sudí Aubier, člověk hluboce čestný a nesmírně vážně plnící své úřední povinnosti, byl by rozhořčeně jako nejhorší pohanu odmítl podezření, že by jeho rozsudky mohly být diktovány něčím jiným než smyslem pro spravedlnost a hlasem svědomí. Ale hlas jeho svědomí nikdy nemluvil (nebo lépe: ani nezašeptl) proti vládě. Bylo to svědomí již od narození úřednické. Myslilo vždycky státotvorně, podle měnících se poměrů, ale vždycky neomylně. Na vládnoucí moc se díval jako na posvátnou samozřejmost.

Zítřek je uviděl sedět zase u fontány. A stejně zítřky následující. Krásné počasí přálo těm kratičkým, denně o něco delším setkáním. Přinášeli si každý svou svačinu a s radostí si ji vyměňovali. Petr čekával teď u musejních vrat. Chtěl vidět její práce. Třebaže na ně nebyla nijak pyšná, nedala se prosit a ukázala mu je. Byly to zmenšené kopie slavných obrazů nebo jen částí obrazů, nějaká skupina, postava, poprsí. Na první pohled dosti příjemné obrázky, ale hrozně nedbale udělané. Tu a tam malba dosti správná a pěkná; ale hned vedle školácké chyby nápadně prozrazující nejen neznalost základních malířských vědomostí, nýbrž také naprostou lhostejnost a netečnost k tomu, co si kdo bude myslit. „Ach co, není to tak špatné!" Lucie jmenovala reprodukované obrazy. Petr je,znal velmi dobře. Jeho tvář se vraštila zklamáním. Lucie cítila, že její práce se mu nelíbí; a přece mu s jakousi umíněností chtěla ukázat vše... a také toto zde... tu máš!... nejhorší svou práci! A přitom jí kolem rtů stále poletoval posměšný úsměv; to se vysmívala jak sama sobě, tak Petrovi; ale že by ji Petrovo zklamání nějak mrzelo, to si přiznat nechtěla ani sebeméně. Petr se přemáhal, aby nevybuchl. Ale nakonec toho bylo příliš mnoho. Ukazovala mu kopii jednoho Raffaela z Florencie.

„Ale vždyť to nejsou ty barvy!" řekl.

„Och, to by byl opravdu zázrak!" řekla. „Vždyť jsem ten originál jak živa neviděla! Dělala jsem to podle fotografie."

„A to vám to nikdo nevytkne?"

„Kdo? Kupci? Ani ti neznají originál... (…) A vůbec, je mi to jedno. Hlavní je, aby se to prodalo." (…)

Klidně mu odpověděla:

„Proč? No přece proto, abych měla z čeho žít."

To ho naplnilo úžasem. Na tuto možnost ani ve snu nepomyslil.

„Život, to je složitá věc," lehkomyslně a s mírnou posměšností pokračovala Lucie. „Především je třeba jíst, a to denně. Člověk se večer nají. A ráno aby začal znovu. A také oblékat se člověk musí, celé tělo, hlavu, ruce, nohy. To je nějakých šatů! A platit se musí za všechno. Život, to je ustavičné placení."

Tentokrát poprvé uviděl, co do té chvíle unikalo krátkozrakosti jeho lásky: chudou, místy vypelichanou kožešinku, trochu již obnošené střevíčky a jiné takové známky chudoby, jež pařížská děvčátka dovedou zakrývat vrozenou elegancí. A srdce se mu sevřelo.

„Ach, a nemohl bych vám... nemohl bych vám snad nějak pomoci?"

Poodstoupila od něho a začervenala se:

„Ne, ne," řekla rozmrzele, „o tom nemůže být ani řeči... Nikdy... Nepotřebuji."

„Ale já bych to udělal tak rád!"

„Ne! O tom už ani slova. Nebo přestaneme být přáteli." (…)

„Vaše maminka pracuje?"

„Ano. V továrně na střelivo. Dostává dvanáct franků denně. A to je pro nás mnoho peněz."

„V továrně! Ve válečné továrně!"

„Ano."

„Ale to je hrozné!"

„Ach Bože můj, člověk musí brát, co se naskytne!"

„Ale, Lucie, kdyby vám, co kdyby vám někdo nabídl..."

„Já, jak vidíte, dělám kýče...Ach! Tady to vidíte, že jednám správně, když vyrábím ty mazaniny."

„Ale kdybyste neměla jinou možnost výdělku než prací v nějaké takové továrně na střelivo, šla byste tam?"

„Kdybych musela vydělávat a neměla jinou možnost? Ale ovšem! A jak bych tam pospíchala!"

„Lucie! Myslíte vůbec na to, co se tam vyrábí?"

„Ne, na to nemyslím."

II. Nebeletristický text:

A. Funkční styl, obsah, účel, vztah k prvnímu textu; B. Jazykové apod. zvláštnosti.

Německá jarní ofenziva (Ludendorffova): Útok pod názvem Operace Michael byl zahájen 21. března 1918 a ohlásila jej pětihodinová dělostřelecká příprava, tentokrát nebývale prudká a intenzivní. Povzbuzení Němci pokračovali v útoku. Nejprve 9. dubna zaútočili na severu, jižně od města Ypres. Opět využívali nových bojových taktik a spojenci museli ustoupit. Přišli tak o většinu těžce dobytého území z bitev ve Flandrech (u Paschendaele a Messines) v předešlém roce. Němci dále zaútočili u řeky Aisny, čímž spojence zaskočili a postoupili až do hloubky 30 km. (…) Soustředili své síly pro postup na Paříž, protože se poprvé od úvodních útoků v roce 1914 dostali opět k řece Marně, pouhých 88 km od Paříže.

2. text je populárně naučný (pro učebnici příliš podrobný) s neutrálním slovníkem obohaceným některými šťavnatějšími hodnotícími výrazy. Souvislost obou textů ojasní závěr novely: proč Rolland zvolil zrovna tuto koincidenci beletristického děje a historické události? Jakou symboliku v tom můžeme najít? Novela je příkladem moderního realismu 20. století, kde najdeme rysy příznačné pro tento směr jako celek? Kde jsou sympatie i názor autora?

Romain **Rolland** (29. 1. 1866 Clamecy /střední Francie/ – 30. 12. 1944 Vézelay /střední Francie/)

Francouzský spisovatel (prozaik, dramatik) a publicista. Významný představitel **humanisticky orientovaného realismu.** Nositel **Nobelovy ceny za literaturu** (1915).

Romain Rolland pocházel z rodiny **maloměstského notáře.** Od dětství projevoval natolik zřetelné studijní nadání, že se rodina přestěhovala do **Paříže,** aby tam mohl absolvovat kvalitní školy. Vystudoval **historii** na prestižní **univerzitní École normale supérieure** pro přípravu středoškolských a vysokoškolských pedagogů, ve studiu pokračoval v **Římě** a tam také zahájil svou **spisovatelskou dráhu.** Pak se vrátil do **Paříže** a **vyučoval dějiny umění na ENS** a **dějiny hudby na** univerzitě **Sorbonně.** Od r. **1912** se věnoval **výhradně literární činnosti.**

Hlavní linií v Rollandově tvorbě se stalo vytváření **rozměrných románových děl o velkých, až myticky pojatých** (zpravidla reálně existujících) **osobnostech** nedávné minulosti, působících **hloubkou i silou svého ducha ve smyslu humanistické proměny svého společenského okolí.** Rolland usiloval zachytit **lidskou osobnost** v její **úplnosti a opravdovosti,** a proto ji vždy **začleňoval do** pečlivě vylíčeného širšího **obrazu doby** a jejích přeměn; Rollandovi hrdinové si ovšem i ve víru dějinného vývoje udržují svou **nezávislost.**

V **dramatické tvorbě** se Rolland zařadil do hnutí pro **demokratizaci divadla** (razil termín *lidové divadlo* (le théâtre du peuple), orientoval se např. na aktualizované, moderně pojaté, ale zároveň osvětové hry o Velké francouzské revoluci 1789 – 1799.

Rolland ve svém díle výrazně projevoval jak celoživotní **zájem o hudbu,** tak politické postoje souznějící s **demokratickou levicí.** Choval **náklonnost také k německé kultuře** (dlouhá léta se přátelil s velkými rakouskými intelektuály: moravským rodákem psychologem a lékařem Sigmundem Freudem a spisovatelem Stefanem Zweigem). Zajímal se o **indické myšlení** (byl vegetarián); napsal odbornou knihu ***Mystický a činný život dnešní Indie***; sympatizoval s vůdcem indického úsilí o nezávislost **Mahátmou Gándhím** a oba se spolu i setkali.

Rolland se stal živoucím **symbolem úsilí francouzské společnosti o zachování svobody a demokracie** (v tom poněkud připomínal **Victora Huga,** jenž patřil mezi jeho vzory). Za První světové války zaujal pacifistické postoje, takže veřejný tlak jej přiměl žít v zahraničí (1914 – 1937 pobýval ve Švýcarsku). Ve 30. a 40. letech tvrdě odsuzoval expanzivní politiku fašistického Německa – včetně Mnichovské dohody (1938), kterou velmoci včetně Francie darovaly Německu československé pohraničí.

Některá díla:

Románové cykly („romány-řeky“) Jan Kryštof (Jean-Christophe; 1904 – 1912; 10 svazků; román o formování umělecké osobnosti fiktivního hudebního skladatele na pozadí francouzského a evropského vývoje kolem přelomu 19. a 20. století; řeka – v tomto případě Rýn – a její plynutí je hlavním motivem i kompozičním vzorem cyklu); **Okouzlená duše** (L´Âme enchantée; 1922 – 1933; 7 svazků; život fiktivních hrdinů se prolíná s osudy historických osobností);

Biografické romány Život Beethovenův (1903), **Život Tolstého** (Vie de Tolstoi; 1911), **Život Gándhího** (Gandhi; 1924), **Goethe a Beethoven** (Goethe et Beethoven; 1930);

Historický román Dobrý člověk ještě žije (Colas Breugnon; 1919; titulní postavou je stárnoucí truhlář a řezbář, který si navzdory tíživému osobnímu osudu uprostřed francouzského venkova 17. století zachovává životní naději, optimismus a smysl pro pospolitost);

Novela Petr a Lucie (Pierre et Luce; 1920; o lásce dvou mladých lidí v Paříži za První světové války během poslední velké německé ofenzivy; patrně dnes nejpopulárnější Rollandovo dílo);

Divadelní hry Danton (1900)., **Čtrnáctý červenec** (Le Quatorze juillet; 1902).